

Cestovní zpráva

Pracovník: **Jiří Fišer**

Akce: **Bibliotheca Academica 2018**

Datum konání: 30. - 31. Října 2018

Místo konání: Parkhotel Plzeň

Klíčová slova: akademické knihovnictví – akademické knihovny – trendy

Program akce:

09:00 – 10:00

Prezence účastníků

10:00 – 10:20

Sdílíme na BA 2018: slavnostní zahájení

Hana Landová, předsedkyně VV AKVŠ (ČZU) + Ing. Petr Beneš, kvestor ZČU

10:20 – 10:35

Představení Univerzitní knihovny ZČU

Miloslava Faitová (ZČU)

10:35 – 10:55

Aktuální trendy v oblasti knihovních systémů a online katalogů

Michal Denár (OpenSource.knihovna.cz + MK Č. Třebová)

Za poslední dvě dekády se od základu změnila distribuce a prezentace informací. V roce 1997 měl mobilní telefon málokdo. Dnes zařízení, které ho nahradilo, má výkon vyšší než tehdejší počítače. I knihovní systémy a katalogy se mění. Méně dynamicky, ale z nutnosti vyhovět změněným potřebám uživatelů. Z robustních monolitických jednoúčelových desktopových aplikací k modulárně propojeným systémům v cloudech, přístupným přes prohlížeč. Od omezujících licencí ke sdílení nákladů a kooperativnímu vývoji kódu.

10:55 – 11:15

Jak jsme přežili evoluční vývoj knihovny FSS aneb nábytková výzva a knihovník
Jan Kříž (MU)

Že je práce v knihovně rozmanitá, už dávno víme. Ale až jak moc rozmanitá dokáže být – to nám ukázala až nábytková výzva. Knihovník – práce všeho druhu a další zkušenosti...

11:15 – 11:40

Knihovna pohledem vedení vysoké školy
Jana Vohralíková (ČZU)

Jak se na knihovnu dívá vedení univerzity? Jak by mohla probíhat komunikace mezi vedením univerzity a vedením knihovny? Několik myšlenek k tomuto tématu přednese kvestorka ČZU v Praze.

11:40 – 12:00

Sponzorská prezentace: Albertina icome Praha

13:30 – 13:50

Sponzorská prezentace: EBSCO

13:50 – 14:00

Inspirace ze zahraničních cest

Představení cest podpořených z FPZC AKVŠ a pozvánka na posterovou sekci.

14:00 – 16:00

Workshopy:

1. Knihovny a (nejen) knihovní systémy: co je důležité?

Moderuje: Michal Denár (OpenSource.knihovna.cz + MK Č. Třebová)

Cílem workshopu je představit a prakticky vyzkoušet metody procesního auditu. Účastníci se seznámí s praktickými aspekty výběru knihovního systému a zkušenostmi z migrací na knihovní systém Koha.

Určení: Systémoví knihovníci, IT pracovníci, zájemci o problematiku knihovních systémů.

2. Nový interiér knihovny: proces, inspirace, realita

Moderuje: Tomáš Štefek (KISK FF MU)

Co obnáší plánování inovací v knihovně? A kde naráží naše představy na realitu? Workshop vás zkusí provést úskalími procesu proměn knihovny.

Určení: Všichni zájemci o problematiku interiéru knihovny.

3. Obraz knihovny v rámci vysoké školy: dobrá praxe v komunikaci, sdílení zkušeností

Moderuje: Hana Landová (ČZU) a Jan Mach (VŠE)

Sdílení dobré praxe v oblasti komunikace v rámci univerzity. Jaké jsou možnosti budování dobrého obrazu knihovny směrem k dalším součástem univerzity? Vybrané tipy a způsoby, které se osvědčily jinde. Tak proč ne i u vás? V rámci workshopu se budeme věnovat následujícím tématům:

Osvědčené tipy na efektivní komunikaci s vedením univerzity.

Spolupráce knihovny a dalších celouniverzitních / celofakultních pracovišť.

Navazování kontaktů s vedením fakult / kateder a jednotlivými pedagogy.

Spolupráce knihovny se studentskými organizacemi.

Knihovna v univerzitních médiích.

Workshop bude postaven na diskusích ve skupinách nad jednotlivými tématy, sdílením dobré praxe, výměně zkušeností.

Určení: Vedoucí pracovníci (vedoucí/ředitelé knihoven, vedoucí oddělení), PR pracovníci a všichni, jimž leží image knihovny na srdci a mají chuť se podílet na jeho vylepšování.

16:00 – 16:30

Přestávka na kávu + posterová sekce

16:30 – 17:10

Workshopy: sdílení zážitků

Potkáme se a sdělíme si zážitky a hlavní výstupy z jednotlivých workshopů.

17:10 – 17:25

Firemní prezentace: ExLibris

18:15 – 19:00

Exkurze: Univerzitní knihovna ZČU

19:00 – 22:00

Společenský večer

Středa 31. Října

08:30 – 09:00

Prezence účastníků

09:00 – 09:20

Děti v univerzitní knihovně: jde to dohromady?

Miloslava Faitová (ZČU), Vladimíra Perlová (MENDELU)

Na studenty jsme v našich knihovnách zvyklí – ale co malé děti? Příspěvek představí zkušenosti z pořádání Noci s Andersenem a také spolupráce s univerzitní dětskou skupinou.

09:20 – 09:50

Studenti, ověřování informací: nové možnosti ve výuce

Kateřina Křivánková, předsedkyně Zvol si info

Fake news, dezinformační weby, mediální gramotnost: to jsou témata, která hýbou naší společností a pozornost se jim začíná věnovat i v oblasti vzdělávání. Projekt Zvol si info již dva roky jezdí po středních školách a školí mediální gramotnost, tedy jak se nenechat napálit na všechny nesmysly, které se po internetu šíří. Nikomu neříkáme, co si má myslet, ani neříkáme, které zprávy/média jsou správné a které ne. Věříme, že každý má svou vlastní hlavu a pomocí Surfařova průvodce po Internetu poskytujeme návod, jak s informacemi pracovat. Přednášky máme stručné, interaktivní a srozumitelné. Za dobu naší existence jsme objeli zhruba 140 škol po České a Slovenské republice, oslovili okolo 6 000 studentů, vyhráli Gratias Tibi cenu a vydali tu Nejlepší knihu o Fake news.

09:50 – 10:10

Portál Knihovny.cz

Petr Žabička (MZK)

Portál Knihovny.cz oslaví v říjnu dva roky od svého spuštění a během této doby se to portálu nezapojila žádná vysokoškolská knihovna. V současnosti jsou už některé z nich v procesu připojování a je snahou tvůrců portálu, aby jich bylo v budoucnu co nejvíce. Příspěvek představí nejen funkce portálu, ale také jeho výhody pro uživatele vysokoškolských knihoven. Jedná se zejména o možnost nabídnout studentům propojení účtů s ostatními knihovnami (krajskými i

městskými), kdy se mohou dostat k informacím o dostupnosti zdrojů v jednom městě z jednoho místa. Zajímavá je i nabídka vyhledávání v indexu zahraničních zdrojů, které mají k dispozici knihovny, zapojené do portálu nebo možnost propojení portálu s citačními manažery. Od příštího roku budou funkce portálu rozšířeny o možnost přímého objednání meziknihovní výpůjční služby prostřednictvím platformy Získej. Knihovny také mohou využít bezplatného školení svých zaměstnanců pro práci s portálem a další podpory ze strany MZK.

10:10 – 10:25

Služba „Získej“

Anna Filínová (NTK)

Představení systému Získej coby celonárodní platformy pro meziknihovní výpůjční služby a využití této služby v portálu Knihovny.cz. Systém Získej umožní koncovému uživateli i knihovníkům využít MVS v jednoduchém webovém rozhraní na internetu a sledovat stav objednávky. Systém navíc umožní pracovníkům knihoven jednoduše a přehledně evidovat a zpracovat požadavky, nastavovat a spravovat profily knihoven, včetně cen za poskytované služby, jednoduše vytvářet podklady pro vyúčtování a zpracování statistik.

10:25 – 10:45

Sponzorská prezentace: Emerald

10:45 – 11:20

Přestávka na kávu + posterová sekce

11:20 – 11:35

Firemní prezentace: Clarivate Analytics

11:35 – 11:50

CzechELib: podzim 2018

Jiří Jirát, (VŠCHT/CzechELib)

Stav konsorcií na podzim 2018 (uzavřené smlouvy, největší problémy a způsob řešení), stav konsorcií sestavovaných pro r. 2019.

11:50 – 12:00

AKVŠ v roce 2021

Hana Landová (ČZU, předsedkyně VV AKVŠ)

AKVŠ se připravuje na další tříleté období: jakým směrem se bude ubírat, částečně určí nově připravovaný strategický plán. Představíme východiska, na kterých nový plán stavíme i další podněty, která nám pomáhají plán formovat.

12:00 – 12:15

Co se na BA 2018 odehrávalo mimo přednáškové sály?

Mgr. Kristýna Paulová (ČZU)

Seznamte se s výstupy aktivit, které probíhaly v průběhu konference, když jste zrovna neseděli na přednáškách.

12:15 – 12:30

Zakončení konference a pozvánka na BA 2019

Průběh akce

Aktuální trendy v knihovních systémech. Trendem jsou claudové systémy, které běží na virtuálním serveru. Dále se upouští od konceptu aplikace ve prospěch úlohy spuštěné ve webovém prohlížeči. Tím ovšem vzniká tlak na bezchybnou konektivitu a výkonnou síťovou infrastrukturu. V oblasti OPACu to je unifikace všech služeb (vyhledávání, třídění, profil, platby...) pod jedním rozhraním. Co do obsahu katalogů trend u nás určuje služba Obálky.cz. Jde zejména o přidané hodnoty, tedy obálky, hodnocení, recenze, doporučení apod. Ustupuje se od dávkových protokolů, staršího Z 39.50 i novějšího OAI-PMH, ve prospěch komunikace přes API. Dále se velké firmy, např. Cosmotron, začínají zabývat analýzou a interpretací big dat z knihovních systémů s důrazem na predikci. Otevřený software i hardware začínají na trhu hrát stále větší roli, a to spíše díky svojí plasticitě než finančním nákladům.

Nábytková výzva ve FSS na Masarykově Univerzitě. Hlavní poučení zní, že knihovník musí být všestranný a mít vizi. Musí být připraven na to, že se čtenáři stále mění a neustále zjišťovat jejich potřeby a reagovat na ně. Prostor knihovny by měl být víceúčelový, bez bariér, a to i mezi knihovnicí a čtenáři.

Knihovna pohledem vedení VŠ, zkušenosti z České zemědělské univerzity v Praze. Zažité problémy se do jisté míry týkaly celé univerzity. Šlo o jakousi propast mezi akademiky a dalšími zaměstnanci (knihovny). Dál to byly poněkud rozostřené role, nechuť přizpůsobovat se a jistá zakonzervovanost. Tyto neduhy pramenily z rozporu mezi ověřenými manažerskými praktikami společně s požadavky venkovních institucí, zejména těch Evropských, jež přinášejí na akademickou půdu peníze z projektů, na straně jedné, a tzv. akademickou svobodou na straně druhé. Problémy se nakonec vyřešily pod tlakem z „nábytkové výzvy“. Poučení pro knihovny? Budovat sami sebe jako sebevědomá pracoviště, neboť jsou „akademickými neduhy“ ze všech částí univerzity zatíženy nejméně.

Albertina představila svoje nákupy: evidence based acquisition a evidence based selection založené na statistikách přístupu a používání. Další formou je tzv. moderovaný nákup, kdy je ponechán výběr výhradně na uživatelích.

EBSCO představilo rovněž metody nakupování. Vyzdvihlo možnost přihlášení přes Google do nového interface a integraci s Google Drive, a že jsou jejich knihy DRM free.

Z workshopů jsem navštívil ten první. Celý byl věnovaný složitostem procesu výměny knihovního systému, zejména přechodu na Kohu. Nejprve ze všeho je třeba si ujasnit, proč to děláme a co od nového systému chceme. Dále zvážit náklady a cenu. Poté je nutný procesní audit. Tým lidí, kteří pracovní procesy v knihovně znají, musejí procesy zmapovat, například pomocí metod stínování anebo snímku pracovního dne, a vytvořit digram, mapu procesů. Je užitečné začít od obecností a postupovat až k těm nejmenším detailům (Jak vypadá lístek z tiskárny? Kde je ikonka pro uložení? Jaké budou nové klávesové zkratky?). Cestou se samozřejmě zbavit nevyužívaných služeb a procesů (třeba na základě analýzy dat). Dalším výstupem by měla být přesná definice procesů. Potom se celé mapování provede znovu, ale nad testovací verzí nového systému, aby se zjistilo, jak které procesy v novém prostředí budou fungovat. Následně se komunikuje s novým dodavatelem a provádí úpravy. Když je vše připraveno, přejde se na nový systém, jenž se chvíli testuje. Ideální by byl souběh starého i nového. Plně se přechází až na úplný konec.

Migrace např. Aleph – Koha trvá okolo 3 let, u větších institucí spíše víc. Pokud má být nový systém open source, například už zmíněná Koha, ušetříme sice peníze z licence, nicméně musíme nově vyčlenit zdroje pro správce tohoto systému. Můžeme najmout vlastní programátory, můžeme však najmout i firmu, která se nám o něj bude starat (v takovém případě je záhodno ověřit si pečlivě její pověst, např. v komunitě kolem otevřeného systému nebo na doporučení). Neplatíme za licenci, platíme za vykonanou práci, tím pádem, pokud nepotřebujeme neustálý vývoj, ušetříme.

Největší výhodou otevřeného systému je svoboda, svoboda v úpravách, svoboda v přístupu k vlastním datům, svoboda v nastaveních (správu provádíme sami). Nevýhodou naopak je, že jeho vývoj závisí na „náladě“ v komunitě a jak moc jsou ostatní ochotní sdílet svá vylepšení. Komunita zrovna u systému Koha je masivní, celosvětová, a i když je decentralizovaná, pro účastníky v ní platí jistá pravidla. Je tedy záhodno, pokud chceme být aktivní součástí komunity, což je užitečné, zajistit někoho, kdo tuto agendu povede.

Následující den, středa 31. Října.

Děti ve vysokoškolské knihovně. VŠ knihovny mohou děti zaujmout při akcích pro veřejnost, jako je Noc s Andersenem, anebo při osvětových akcích. Lze také spolupracovat s univerzitní školkou a připravit různé volnočasové aktivity i prohlídky. Běžné služby (výpůjčky, rešerše, informační gramotnost) malé děti ze zřejmých důvodů příliš nevyužijí.

Zvolsiinfo.cz. Studenti Masarykovi univerzity, Fakulty sociálních studií, založili iniciativu, která bojuje proti bujícím fake news, hoaxům a sociálním bublinám, neblahým to jevům, které tu sice byly vždy, ale s nástupem sociálních sítí výrazně zesílily. V době, kdy se vrací vymýcené nemoci, jelikož rodiče odmítají nechat své děti očkovat, a republika čelí systematickému dezinformačnímu vlivu nedemokraticky smýšlejících mocností, jde o počín nanejvýš prospěšný. O ostatních jevech nebezpečné a kriminální povahy ani nemluvě (deepfake videa, botnety, kyberšikana, integrovaná reklama). Mediální gramotnost (rozuměj, čemu věřit a čemu ne) je v dnešní době naprosto zásadní dovednost pro všechny, kteří se chtějí anebo by se měli účastnit veřejného života.

Způsoby výše zmíněného boje jsou hlavně osvětové přednášky a publikace cílící na mladou (středoškolskou) generaci (formát od mladých pro mladé je v tomhle výhodou), ale stejně tak i na seniory (v seniorské kategorii lze tušit více lidí náchylnějších k manipulaci). Role knihoven, kromě otevřené podpory, je dvojitá. Zaprvé poskytovat co nejširší výběr informačních zdrojů, aby si všichni mohli udělat objektivní představu o věcech, které je zajímají. Zadruhé poskytovat (nebo je alespoň umožnit ověřeným lektorům) kurzy mediální a informační gramotnosti, pokud je to v jejich silách. Nedávno (konference Knihovny současnosti) se objevil i názor, že knihovny by samy měly nějakým způsobem „uvádět věci na pravou míru“. Podle mého názoru, i když je povinností veřejných institucí zastávat demokratické hodnoty, tato úloha knihovnám přeci jenom nepřísluší.

Knihovny.cz a jejich novinky. Knihovny expandují, kromě knihoven a CASLINu se zaměřují také na indexování ostatních společensky významných zdrojů informací, například Kramerius i TDKIV a prohledávají i indexy vybraných zahraničních zdrojů. Novou službou je Získej, inovace dřívější MVS v rámci sítě knihoven. Technicky bude realizována modulárně. Identifikace čtenáře se provádí přes eduID, což může být někdy problém.

Emerald představil svoje portfolio a Clarivate Analytics svůj Web of Science s citačním manažerem EndNote. Clarivate také ukázal svůj nástroj Manuscript match, který vám na základě analýzy vašeho rukopisu vybere vhodný časopis.

CzechELib. Teď na podzim 2018 se v CzechELib zabývali zapojením do projektu Open APC (poplatek za publikování článku v časopisu s otevřeným přístupem), dále se dokončovaly smlouvy s Wiley a Tylor & Francis a řešil se Springer Link. Harmonogram se dodržuje, i když je napjatý. Více a podrobnější informace na webu czechelib.cz.

AKVŠ v roce 2019. AKVŠ čeká volba nového výkonného výboru a s tím možná i nový strategický plán. Asociace chce i do budoucna stavět na předchozích zkušenostech, inspirovat se v zahraničí, sledovat nové trendy a posilovat svou pozici při vyjednávání. Konkrétní plán na nové období však ještě není.